

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
DIS 98002223

Datum
22 april 1998

Onderwerp
Voormalig Joegoslavië (15/98)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.H. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer
(070) 31 87433

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. *D1598002223*

d.d. 22 apr 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

NMR SHAPE, [REDACTED]

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

EMID

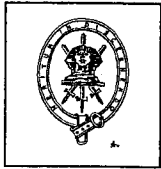
HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

15/98

(Afgesloten 211200 APR 1998)

Conclusie/vooruitzicht

De dreiging van een parlementaire crisis in de RS is voorlopig afgewend, maar de SDS zet haar pogingen voort om de regering Dodik te destabiliseren. De Joegoslavische president Milosevic lijkt bij dat streven ook een rol te spelen.

Terwijl in Mostar een overeenkomst is bereikt over terugkeer van vluchtelingen, heeft de dood van twee teruggekeerde Servische vluchtelingen geleid tot het ontslag van diverse Kroatische functionarissen.

Tussen de FRJ en Albanië zijn de spanningen opgelopen als gevolg van enkele diplomatieke incidenten, gevolgd door wederzijdse beschuldigingen. De Kosovo Albanen raken intussen onderling steeds verder verdeeld.

In Macedonië hebben de nationalistische Albanen het parlement verlaten uit protest tegen de veroordeling van de Albanese burgemeester van Gostivar.

Bosnië-Herzegovina

Geen succes voor nationale ministerraad

Op 17 april is de nationale ministerraad er niet in geslaagd om overeenstemming te bereiken over de verdeling van nationale managersposten. Terwijl de Bosnische Kroaten en Serviërs aandringen op een gelijke verdeling (iedere nationaliteit twee van de zes posten) willen de Moslims een verdeling volgens de 1991-census. Naar alle waarschijnlijk zal om een arbitrage-uitspraak van de OHR gevraagd worden. Op 19 februari 1998 (1½ jaar na samenstelling) slaagde de ministerraad er eindelijk in om een "Wet op de ministerraad" aan te nemen. Men kon toen geen overeenstemming bereiken over permanente vergaderlocaties en onderlinge verdeling van de managersposten (samenstelling ministeries en staatsbedrijven). De Moslims eisten een arbitrage-uitspraak van het OHR, maar Westendorp probeerde eerst de Serviërs over te halen hun verzet op te geven. Zijn pogingen om de ministeries meer macht te verlenen ten koste van de entiteiten, stuitte echter op verzet. Twee maanden later zijn we dus nog geen stap verder en functioneren noch de nationale ministerraad, noch de ministeries. Zoals gebruikelijk wordt de OHR om een beslissing gevraagd, maar met het oog op de komende verkiezingen, kan de OHR wellicht beter de hoop voor deze ministerraad opgeven en zijn aandacht richten op het beter functioneren van de nieuw samengestelde ministerraad na de verkiezingen.

Gezamenlijke politiemacht ?

Volgens een lid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF) heeft eind maart een vergadering plaatsgevonden van de ministers van Binnenlandse Zaken van de MKF en de RS, Mehmed Zilic respectievelijk Milovan Stankovic. Gesproken zou zijn over samenwerking van beide politiemachten en de oprichting van gezamenlijke organisatieonderdelen. Er zou sprake zijn van de vorming van een Directoraat van Binnenlandse Zaken dat zou moeten ressorteren onder het nationale ministerie van Civiele Zaken en Communicatie. Het Directoraat zou gaan bestaan uit vijf afdelingen, namelijk grenspolitie, nationale veiligheid en internationale politiezaken, veiligheid voor staatsinstellingen en personen, entiteitsoverschrijdende criminaliteit en een analyse, informatie en juridische zaken afdeling. De leiding over dit directoraat zou gedeeld worden door de Kroaten, Serviërs en Moslims.

[REDACTED]

Het betreft hier de uitspraak van één persoon, die niet bevestigd wordt door berichten uit de media. Het zou een enorme stap voorwaarts betekenen indien beide entiteiten het over bovenstaande eens konden worden. Het is echter onwaarschijnlijk dat met name Stankovic, nog voordat hij zijn eigen politiemacht geheel gereorganiseerd en onder controle heeft, reeds onderhandelt over vergaande samenwerking met de andere entiteit. Aan de andere kant blijft er op deze manier nog altijd sprake van gescheiden politiemachten en zou het gezamenlijke nationale politiedirectoraat voorzien in werkgelegenheid voor werkeloze politiemannen. Bovendien heeft Stankovic al eerder met Zilic gesproken, bijvoorbeeld in de nasleep van de arrestatie van Vasic door de MKF-politie. Toch moeten de woorden van de MKF-official op dit moment nog beoordeeld worden met: de wens is waarschijnlijk vader van de gedachte. Mogelijk dat na de verkiezingen politieke ruimte ontstaat voor een dergelijke samenwerking.

Moslim-Kroatische Federatie (MKF)

Overeenkomst over terugkeer vluchtelingen

Het Federatie Forum heeft op 16 april een overeenkomst bereikt over wederzijdse terugkeer van vluchtelingen naar Mostar. De overeenkomst werd ondertekend door burgemeester Safet Orucevic en locoburgemeester Ivan Prskalo. De overeenkomst, onder voorzitterschap van de Amerikaanse ambassadeur, Richard Kauzlarich, voorzag ook in de opheffing van zogenaamde parallelle bestuursorganen in de federatie. Het federale ministerie van Vluchtelingenzaken maakte daarnaast op 17 april nieuwe plannen bekend voor terugkeer van vluchtelingen naar de RS. De eerste fase voorziet in de terugkeer van 250.000 Moslims en 85.000 Kroaten naar 37 gemeentes in de Bosnisch-Servische republiek (RS).

De zitting van het Federatie Forum was al enige tijd geleden gepland en trok grote internationale aandacht vanwege de ambitieuze agenda (terugkeerplannen voor vluchtelingen, budget voor het Herzegovina-Neretva kanton, implementatie juridische organen, functioneren gezamenlijke gemeentebesturen, mediaproblemen en opheffing van Herceg Bosna en restorganen van de Republiek Bosnië-Herzegovina). De nu ondertekende overeenkomst is ondanks enig scepsis een aanmerkelijk stap voorwaarts. Toch is het tekenend dat de internationale gemeenschap er weer aan te pas moet komen om enige vooruitgang te bewerkstelligen. Duidelijk is hierdoor dat het Federatie Forum (een onder Amerikaanse voorzitterschap staand overlegorgaan van Kroaten en Moslims) steeds meer de functie van regering van de MKF heeft overgenomen. Dit is echter in lijn met dezelfde verhouding die tussen de OHR en nationale instellingen geldt. De uitvoering van het akkoord zal nog de nodige problemen met zich meebrengen en internationale energie vergen, want de lokale Kroaten zullen zich, ondanks dit akkoord, blijven verzetten tegen terugkeer van de Moslims en vasthouden aan hun eigen bestuursinstellingen. Daarnaast zal het animo van de Kroaten om terug te keren naar Oost-Mostar waarschijnlijk gering zijn. De plannen van het federale ministerie van Vluchtelingenzaken zijn ronduit ambitieus. We mogen blij zijn als tenminste een gedeelte hiervan gerealiseerd kan worden.

Internationale druk op autoriteiten Drvar

De recente dood van twee Servische teruggekeerde vluchtelingen in Drvar heeft tot commotie geleid. Alhoewel de politie op 17 april een verdachte arresteerde, kwam dit voor locoburgemeester Drago Tokmakdzija te laat. Op initiatief van de OHR werd hij verantwoordelijk gehouden voor de gebeurtenissen en op dezelfde dag ontslagen. Ook de lokale politiechef, Ivan Jurcevic, en de kantonnale minister van Binnenlandse Zaken, Barisa Latica, werden op aandringen van de OHR uit hun functies ontheven. Het ontslag van de Kroatische functionarissen leidde tot felle reacties uit Mostar. De HDZ veroordeelde de moord op de Serviërs, maar vroeg zich tevens af waarom soortgelijke reacties van de OHR bij de moord op Kroaten in Travnik waren uitgebleven. Tokmakdzija schreef een protestbrief aan Westendorp, waarin de redenen voor zijn ontslag ongegrond noemde. Hij zou immers de verkiezingsuitslag geïmplementeerd hebben en terugkeer van de Bosnische Serviërs mogelijk gemaakt, en hij vroeg zich af waarom het geen ontslagen regende onder burgemeesters in de RS die terugkeer van Kroaten tegenhouden. Ook de vice-president van de MKF, Vladimir Soljic, gaf een verklaring tijdens zijn bezoek aan Drvar op 18 april. Hij sprak van een oneerlijke behandeling van Kroaten, aangezien er meer Serviërs en Moslims naar Kroatische gebieden zouden zijn teruggekeerd, dan Kroaten naar Moslim of Servische gebieden. De OHR is het overigens ernst met de ingeslagen weg, want onmiddellijk na zijn bezoek aan Drvar op 17 april, reisde plaatsvervangend HV Klein door naar Zagreb voor een gesprek met de Kroatische president Tudjman. Hij verzocht om diens invloed bij de komende HDZ-conventie in Mostar en stelde te hopen op een nieuw HDZ-leiderschap dat bereid was om samen te werken.

[REDACTED]

De OHR begint zich in toenemende mate te bemoeien met het lokale niveau. Terwijl er al internationale bestuurders zijn in Mostar, Brcko en Srebrenica zijn er inmiddels bestuursleden ontslagen in Stolac, Prozor en nu ook in Drvar. Daardoor dreigt het gevaar van horizontale escalatie. Er zijn immers nog veel meer lokale bestuursleden die de uitvoering van het Dayton-vredesakkoord, met name op het gebied van vluchtelingenterrugkeer, tegenhouden. Te denken valt hierbij aan bestuurders in Mostar, Bugojno, Kiseljak, Zepce, Usora, maar ook aan plaatsen zoals Foca, Zvornik, Bratunac en soms zelfs Banja Luka (niet willen herbouwen van de beroemde moskee). Ook enkele Moslimbestuurders zouden in aanmerking kunnen komen, met name in Sarajevo, Travnik en Zenica. Ook in Velika Kladusa vinden in dit opzicht enkele omstreden gebeurtenissen plaats. De vraag rijst waar dit eindigt. Hopelijk weet de OHR het juiste evenwicht te bewaren tussen adviseren, druk uitoefenen, arbitrage-beslissingen nemen en straffen.

Bicakcic op bezoek bij Tudjman en Granic

Op 17 april heeft de minister-president van de MKF, de Moslim Ethem Bicakcic, samen met een delegatie een bezoek gebracht aan Tudjman en de Kroatische minister-president Mate Granic. De gesprekken tussen de beide delegaties behandelden met name economische samenwerking en de onderlinge betrekkingen. Van Kroatische zijde werd met name het belang van de zogenaamde "speciale parallele betrekkingen" benadrukt. Granic sprak verder van de grondwettelijke en morele verplichting van Kroatië om op te komen voor de belangen van de resterende 370.000 Kroaten in Bosnië. De onderhandelingen over de "speciale parallele betrekkingen" tussen de MKF en Kroatië vlotten niet erg. Met name over het gebruik van de Kroatische havenstad Ploce en van de verkeerscorridor door Neum lopen de meningen uiteen. Bovendien heeft Kroatië nog steeds claims op Bosnisch grondgebied. De Moslims op hun beurt wantrouwen de Kroatische bedoelingen en willen met het bezoek aan Zagreb voornamelijk druk uitoefenen op de Bosnische Kroaten om de samenwerking binnen de MKF te verbeteren. Dit kan worden afgeleid uit het feit dat er geen vooraanstaande Bosnisch-Kroatische politici in de delegatie waren opgenomen. Dit hebben de Moslims waarschijnlijk niet nodig geacht, omdat deze toch al met grote regelmaat in Zagreb verblijven. De relatie tussen de Moslims en de Kroaten blijft problematisch.

Bosnisch-Servische republiek (RS)

Parlementsitting gaat niet door

De Bosnisch-Servische regering heeft op 15 april het bijeenroepen van het parlement door voorzitter Kalinic omschreven als "een poging de RS te destabiliseren". De regering zou geen gelegenheid hebben gehad om zich adequaat voor te bereiden. Eerder al had het gros van de regeringspartijen, waaronder die van president Plavsic (SNS) en premier Dodik (SNSD) en de belangrijkste Moslim-partij SDA, aangekondigd niet te zullen deelnemen aan de voor 15 en 16 april uitgeschreven bijeenkomst. Inmiddels is duidelijk dat er geen formele zitting heeft plaatsgehad, omdat er slechts 34 afgevaardigden aanwezig waren, terwijl de helft plus één (42) noodzakelijk was. De betreffende 34 parlementsleden waren uitsluitend afkomstig van de oppositie, te weten de vorige regeringspartij SDS en de extreem-nationalistische SRS.

Zowel de oppositie als de regering proberen met pseudo-legale argumenten hun opstelling te rechtvaardigen. De Bosnisch-Servische Grondwet bepaalt dat het parlement permanent in zitting is en dat de voorzitter verplicht is een zitting te beleggen als één derde van het aantal afgevaardigden (28) daarom verzoekt. In dat licht is de convocatie volkomen legaal en kan worden gesteld dat de regeringspartijen de wettelijke bepalingen hebben geschonden door afwezig te zijn bij een formeel juiste zitting. Ook de regering kan een dergelijk verwijt worden gemaakt, omdat het in een democratie onaanvaardbaar is dat een regering zich aan verantwoording aan het parlement onttrekt omdat zij niet bij de voorbereiding betrokken zou zijn. Anderzijds is ook op de handelwijze van de oppositie iets af te dingen. Zo is het uitschrijven van de vergadering in Doboj vermoedelijk bedoeld om het de SDA-afgevaardigden moeilijk te maken de zitting bij te wonen. Ook de keuze van de onderwerpen (naar verluidt vooral Brcko, alsmede een motie van wantrouwen tegen Dodik) is bedoeld om de eenheid van de coalitie op de proef te stellen.

Los van alle legal(istisch)e overwegingen gaat het hier om een fundamentele krachtmeting tussen voor- en tegenstanders van Dodik. Zoals reeds eerder gemeld, zijn er redenen om aan te nemen dat het uitschrijven van de parlementsitting vooral bedoeld is om de druk op Dodik op te voeren om zijn coalitie uit te breiden met tenminste leden van de SRS, en mogelijk ook van de SDS. Vermoedelijk is het brein achter dit streven de Joegoslavische president Milosevic, die zijn coalitiegenoot in Servië (de SRS van vice-premier Seselj) tevreden wil stellen en bovendien vermoedelijk een "echte" Servische regering in de RS wil vormen, met andere woorden: de afhankelijkheid van Dodik van de SDA wil opheffen. Tot op heden heeft Dodik zich tegen

[REDACTED]

dat streven verzet omdat hij vreest dat zo'n stap hem de steun van de internationale gemeenschap zal kosten en hierdoor zijn behaalde successen teniet worden gedaan. Het dreigement van Milosevic lijkt te zijn dat hij Dodik ten val zal brengen als deze zich tegen zijn wens blijft verzetten.

Voorlopig is het gevaar van een kabinetscrisis geweken. Anderzijds is door deze situatie een patstelling ontstaan, omdat normale parlementaire werkzaamheden door deze patstelling onmogelijk worden. Een sleutelrol bij de toekomstige ontwikkelingen wordt nog steeds gespeeld door de leden van Milosevic's partij (in Bosnië-Herzegovina SPRS genaamd). Tot op heden steunen zij Dodik, en zij hebben ook de zitting van het parlement geboycot, maar er waren de afgelopen weken herhaaldelijk aanwijzingen dat zij ontevreden waren met de rol die Dodik speelde en dat zij het streven naar verbreding van de coalitie niet a priori afwezen. Het is alleszins denkbaar dat zij in de huidige omstandigheden, op instructie van Milosevic maar onder het mom van de wens de parlementaire impasse te doorbreken, alsnog op de parlamentszitting zullen verschijnen, daarmee een quorum vormen, en zelfs stemmen uitbrengen die ten nadele van Dodik werken. Daarbij is van belang dat de oppositie, mits zij voltallig aanwezig is (hetgeen in Doboj niet het geval was!) slechts drie stemmen tekort komt om een motie van wantrouwen tegen Dodik te kunnen winnen. Een kabinetscrisis, gevolgd door de vorming van een "regering van nationale eenheid" met deelname van tenminste de SRS, is derhalve op korte termijn denkbaar, al moet worden aangenomen dat de internationale gemeenschap de val van Dodik met alle beschikbare middelen zal willen voorkomen. Gegeven het feit dat vóór september a.s. geen nieuwe verkiezingen zullen worden gehouden, is een voortzetting van de parlementaire impasse, waardoor Dodik met steun van de internationale gemeenschap bij decreet zal regeren, de meest voor de hand liggende optie.

Eerste boycotdreigingen zijn binnen

Twee van de grootste partijen in het Bosnisch-Servische parlement, de SDS en haar bondgenoot SRS, hebben op 16 april bij monde van de partijvoorzitters Buha en Poplasen in een gezamenlijke persconferentie gedreigd de verkiezingen van september a.s. te boycotten, als de OVSE de kiesregels niet aanpast. De partijen hadden een persconferentie belegd in Doboj, toen bleek dat de in die plaats uitgeschreven parlamentszitting niet doorging. De reden daarvoor was dat alle andere partijen de zitting hadden geboycot. Volgens de twee genoemde partijen bezit de OVSE momenteel de macht om de verkiezingen volledig naar haar eigen hand te zetten. Het heeft de SDS en de SRS voortdurend hoog gezeten dat zij bij de tussentijdse parlamentsverkiezingen van november jl. niet de meerderheid haalden en derhalve niet gezamenlijk een regering konden vormen. De gang van zaken rond de parlamentszitting in Doboj, die volgens de letter van de wet juist was maar uit politieke opportuniteit door de regering en de internationale gemeenschap als onjuist werd bestempeld, zal de onvrede bij de beide partijen alleen nog maar vergroten. De SDS en SRS vertonen in feite stereotiep gedrag. Ook andere, en niet alleen Servische, partijen dringen aan op een zodanige bijstelling van de verkiezingsregels dat hun eigen kansen op succes vergroot worden. Dat de soep niet altijd even heet wordt gegeten, blijkt uit het feit dat de SDS ook het afgelopen jaar had gedreigd met een boycot, maar toch heeft deelgenomen aan de verkiezingen. De vraag is of zij deze keuze nu betreurt, zeker omdat de uitslag de OVSE en andere internationale organisaties de gelegenheid geeft om met pseudo-legale maatregelen de politieke situatie in de RS ten eigen bate aan te wenden. Tegen die achtergrond moet een boycotdreiging serieus genomen worden.

SPRS stelt onderhandelingen voor

Voorzitter Radisic van de Bosnische tak van de Servische regeringspartij van president Milosevic heeft op 15 april gesteld dat de RS in een politieke crisis is geraakt. Hij heeft verklaard een brief aan Plavsic, Dodik en parlamentsvoorzitter Kalinic te hebben gezonden, waarin hij voorstelt onderhandelingen te gaan voeren over strategische zaken van vitaal belang voor het voortbestaan van de RS. Doel zou zijn nationale en politieke eenheid te bewerkstelligen. Deze stellingname wijkt niet af van eerdere doelstellingen van de socialistische partij (in Bosnië-Herzegovina SPRS genaamd). Vermoedelijk op initiatief van Milosevic heeft de SPRS eigenlijk voortdurend, maar met name de laatste weken aangedrongen op de vorming van een regering van nationale eenheid. Er zijn zelfs redenen om aan te nemen dat het dreigement van de SDS om de regering-Dodik ten val te brengen, deel uitmaakt van de druk die op hem uitgeoefend werd. Zeker nu als gevolg van de recente ontwikkelingen een parlementaire patstelling bestaat, intensiveert de SPRS haar streven om te komen tot uitbreiding van de coalitie-Dodik. Deze staat inmiddels van vele kanten onder vuur. De SDS en SRS verwijten haar de belangen van de RS ondergeschikt te maken aan de wensen van de internationale gemeenschap. De SPRS uit zich hierover niet openlijk, maar er zijn indicaties dat zij zich verre van gemakkelijk voelt onder de politieke rivaliteit in de RS en het feit dat Dodik mede afhankelijk is van de steun

[REDACTED]

van de SDA. Laatstgenoemde partij is ontevreden met het feit dat zij zich uit pragmatische overwegingen gedwongen ziet standpunten te verdedigen (Brcko!) die zij op nationaal niveau afwijst. Zelfs de SNS heeft in het verleden kritiek gehad op Dodik, omdat zij bepaalde processen te traag vond verlopen. De SPRS zal niet openlijk pleiten voor samenwerking met de SDS en SRS, maar achter de schermen zal dat zeker haar doelstelling zijn. Tegen die achtergrond is de vorming van een regering van nationale eenheid (met tenminste de SRS, en mogelijk zonder de SDA) zeker een mogelijkheid, maar het alternatief, te weten verdere politieke versplintering, is evenmin uitgesloten.

Voortdurende speculaties rondom Karadzic

De media in Bosnië en Servië zetten hun speculatiecampagne rondom de omstreden persoon van Radovan Karadzic met onverminderde intensiteit voort. De "Nedeljini Telegraf" uit Belgrado verklaarde op 15 april dat Karadzic zich in de directe omgeving van Pale zou ophouden. De "Dnevni Avaz" uit Sarajevo meende op 16 april te weten dat Karadzic zich in Visegrad zou ophouden, beschermd door meer dan een dozijn zwaargewapende bodyguards. Andere bronnen verklaarden weer dat hij in Han Pijesak of zelfs Wit-Rusland zou bevinden. Op 16 april verklaarde Dodik dat het beste zou zijn indien Karadzic zich uit vrije wil naar Den Haag zou begeven. De RS had immers volgens Dodik niet de middelen om hem zelf uit te leveren.

Het Karadzic-spektakel is wederom losgebarsten toen Westendorp eind maart verklaarde dat Karadzic binnen een maand voor het tribunaal zou verschijnen. Deze uitspraak werd gevolgd door grootscheeps machtsvertoon van SFOR in Pale (begin april) in combinatie met berichten dat Karadzic overhaast gevlucht zou zijn. Half april werd alomt gespeculeerd over een onderhandeling met het oog op vrijwillige overgave door Karadzic, waarna enkele Bosnisch Servische politici meenden het voor Karadzic op te moeten nemen. De SDS-voorzitter in Trebinje, Bozidar Vucurevic, verklaarde dat het gehele VRS-leger klaar stond om Karadzic te verdedigen. Op 15 april diende Klein van repliek door te stellen dat Karadzic een ieder een plezier zou doen als hij zich zou overgeven aan het tribunaal, met name met het oog op de komende verkiezingen. Op 19 april stelde een RS-senator, Milovoje Ivanisevic, dat Karadzic zich niet vrijwillig zou overgeven. Hij zou nog altijd in de RS zijn en zijn geest zou ongebroken zijn. Ook zijn vrouw, Ljiljan Zelen-Karadzic, geeft nog regelmatig interviews om haar echtgenoot te verdedigen. Daarnaast is onlangs ook een speciaal comité voor zijn verdediging opgericht (*internationaal comité voor de waarheid over Karadzic*). Het voornaamste doel van dit comité zou de rechtvaardiging van Karadzic in de media zijn. Dodik sluit nu dus de rij met zijn opmerking dat het goed zou zijn als Karadzic zich vrijwillig over zou geven.

De posities zijn duidelijk. Terwijl de Pale-fractie in het openbaar opkomt voor Karadzic en er geen twijfel over laat bestaan dat een eventuele arrestatie grote beroering zou veroorzaken, sturen de internationale gemeenschap en de Dodik-regering aan op een vrijwillige overgave. Men is kennelijk nog altijd bevreesd voor de mogelijke gevolgen van een eventuele arrestatie en beseft dat hierdoor de moeizame vooruitgang bij de implementatie van het vredesakkoord geheel tot stilstand kan komen. Aan de andere kant is duidelijk dat de tijd op dit moment weer in het nadeel werkt, omdat de verkiezingen eraan komen. Een eventuele arrestatie zou in het nadeel van Dodik werken en de SDS mogelijk zelfs aan een verkiezingsoverwinning helpen. Aangezien de mogelijkheden voor een arrestatie klein zijn en de kans op vrijwillige overdracht gering, maar het net zich langzamerhand steeds verder om hem sluit, moet een eventuele "zelfmoord" of "verkeersongeluk" van Karadzic niet uitgesloten worden.

Plavsic en Dodik naar Belgrado

Terwijl Biljana Plavsic op 17 april voor de radio in Belgrado nog Milosevic veroordeelde voor diens inmenging in de politiek van de RS, zijn zijzelf en Dodik op 19 april naar Belgrado gesommeerd voor overleg met Milosevic. Ook presidiumlid Krajisnik zou ontvangen zijn door Milosevic, net als Kalinic, Buha en Poplasen. Krajisnik verklaarde niet uit te zijn op regeringsdeelname van de SDS en SRS, maar stelde wel dat het werk van de nieuwe RS-regering catastrofaal was. Hij gaf voorts aan verbaasd te zijn geweest dat de afgevaardigden van de SPRS niet waren komen opdagen bij de omstreden sessie van de Nationale Assemblee op 15 april. Ze hadden dit immers wel toegezegd. Dit is al de tweede keer binnen korte tijd dat Dodik naar Belgrado gesommeerd wordt voor overleg. Hieruit blijkt dat Milosevic, ondanks zijn zogenaamde minder machtige functie (federaal president i.p.v. republiekspresident) en grote interne problemen (Kosovo en economie) nog altijd aan de touwtjes trekt. Hij probeert zelfs op dit moment zijn rug in de RS te beschermen door aldaar aan te sturen op een soort regering van nationale eenheid, bestaande uit vertegenwoordigers van de Banja Luka-fractie en Pale-fractie. Hierdoor heeft hij zijn handen vrij voor de komende problemen in Montenegro (parlementaire verkiezingen) en Kosovo (dreigende sancties). Het is de vraag om hem dit zal lukken. Veel

hangt in deze af van het persoonlijk vermogen van Plavsic om Milosevic te weerstaan. Gezien haar daden het afgelopen jaar, moet zeker rekening worden gehouden met een weer oplevende strijd tussen deze beide persoonlijkheden en zal Milosevic niet gemakkelijk zijn zin krijgen. Dodik zit in deze min of meer tussen twee vuren. Hij heeft Milosevic nodig om zijn politiek uitgevoerd te krijgen in het oosten van de RS en Plavsic om politiek onbeschadigd te blijven en de steun van de internationale gemeenschap te continueren. Hopelijk bezit Dodik genoeg energie en ruggegraat om in dit ingewikkeld politiek steekspel overeind te blijven en zijn huidige succes te verlengen.

SDS partijconventie op komst

Voor 22 en 23 april is de belangrijke SDS-partijconventie gepland op de Jahorina. Op de agenda voor deze bijeenkomst staan veranderingen in het partijplatform, voorbereidingen voor de komende verkiezingen, kandidatenlijsten en samenstelling hoofdbestuur. De partijconventie van de SDS is van groot belang voor de kansen van de partij bij de komende verkiezingen. Indien de partij er niet in slaagt om zich te hervormen en te ontdoen van het "zwarte handel-imagó" mag niet worden gehoopt op een beter verkiezingsresultaat. Daarnaast zal een nieuw partijassemblee gekozen worden. Het grootste probleem binnen de partij is de tegenstelling tussen Buha (voorzitter harde lijn) en plaatsvervangend voorzitter Krajisnik (voorzitter hervormingen). De samenstelling van de nieuwe partijassemblee zal inzicht geven in het aanpassingsvermogen van de partij, maar vooraf wordt dit niet al te hoog ingeschat. Met name veel lokale SDS-bestuursleden uit het oosten van de RS zullen zich verzetten tegen al te ver gaande hervormingen, omdat hiermee hun eigen positie in gevaar komt. Dat men hiermee voorbij gaat aan de slechte levensstandaard van het electoraat zal hen een zorg zijn.

Joegoslavië

Draskovic vóór internationale waarnemers bij Kosovo-onderhandelingen

De leider van de extreem-nationalistische Servische Vernieuwingsbeweging SPO, Draskovic, heeft gesteld dat de aanwezigheid van internationale waarnemers bij de Kosovo-onderhandelingen noodzakelijk is. Hij stelde dat "de feiten in het voordeel van Servië spreken", zodat de Servische zijde niets te vrezen heeft van internationale waarnemers. Hij wees overigens de opwaardering van Kosovo tot derde Joegoslavische deelstaat af; wél verklaarde hij zich voorstander van geleidelijke uitbouw van de autonomie van Kosovo. Overigens leverde Draskovic felle kritiek op de Servische vice-premier Seselj, die door hem werd omschreven als een extremist met dermate anti-westerse denkbeelden dat hij Servië isoleert. Ongewild speelt Seselj daardoor volgens Draskovic de Kosovo-Albanezen in de kaart, omdat de verzwakking van Servië de kans op een onafhankelijk Kosovo vergroot.

Er is geen enkele reden om aan te nemen dat Draskovic voor Seselj onderdoet in nationalisme. Wat bij Draskovic een hoofdrol speelt, is verbittering dat Seselj in de Servische regering is opgenomen en de SPO niet, hoewel er indicaties waren dat de socialisten van president Milosevic toenadering zochten tot Draskovic. Sinds de kansen op regeringsmacht weer zijn verkeken heeft de SPO, met name in de kwestie-Kosovo, een afwijkende mening verkondigd. Zo was het opvallend dat juist Draskovic, ondanks zijn nationalisme, voorstander was van méér autonomie voor Kosovo dan het gros van de andere Servische partijen. Kennelijk heeft Draskovic na zijn "afwijzing" door Milosevic weer eens besloten zijn gematigde, pro-westerse gezicht op te zetten. Dat zal hem, zeker in vergelijking met Seselj, niet moeilijk vallen. En als de internationale gemeenschap een voormalig plaatsvervanger van Karadzic plotseling als gematigd politicus kan omarmen, is er geen reden om aan te nemen dat de kritiek op Draskovic niet eveneens zal verstommen als het politieke krachtenveld dat opportuun maakt.

Rugova intern onder druk

De Albanese leider Rugova, heeft op 17 april de Serviërs uitgenodigd voor gesprekken op neutraal terrein in bijzijn van internationale bemiddelaars. Plaatsvervangend minister-president Tomislav Nikolic becommentarieerde deze uitnodiging als "absoluut onacceptabel". Volgens hem probeert Rugova alleen maar zijn eigen afwezigheid bij de gesprekken te rechtvaardigen. De vreedzame protesten in Pristina duren overigens (zij het met minder deelnemers) nog altijd voort. Daarnaast wordt ook vertraging gerapporteerd in de uitvoering van het hernieuwde onderwijsakkoord. Met name in de overdracht van enkele faculteiten van de universiteit van Pristina zit nauwelijks schot. Inmiddels ligt Rugova intern nog altijd onder vuur. Onder leiding van voormalig vice-voorzitter van zijn partij LDK, Hidajet Hiseni, is een nieuwe partijorganisatie opgericht, genaamd de "Nieuwe Democratische Liga van Kosovo (new LDK). Als reden daarvoor gaf de nieuwe organisatie Rugova's "onrechtmatige handelen" tijdens het partijcongres op 25 februari en de fraude tijdens

[REDACTED]

de recente verkiezingen. De afgesplitste fractie ontkent vooralsnog dat er sprake is van een nieuwe partij, maar alles zal eraan gedaan worden om de LDK te hervormen tot een "echte democratische partij".

Alhoewel ontkend wordt dat er een splitsing binnen de LDK opgetreden is, lijkt de LDK op uiteenvallen af te stevenen. Hiseni heeft zich kennelijk niet zonder meer neergelegd bij zijn recente ontslag als vice-voorzitter en gaat in het tegenoffensief. Behalve een persoonlijke tegenstelling tussen Hiseni en Rugova ligt aan de splitsing ook een meningsverschil over de relatie met Tirana ten grondslag. Terwijl Rugova nog altijd vertrouwt op de steun van de internationale gemeenschap, drijft Hiseni steeds meer af richting de persoon van Berisha, de voormalige president van Albanië, die nog steeds een machtsbasis bezit in Noord-Albanië.

Wederom diplomatiek incident tussen Albanië en FRJ

Op 16 april heeft een vuurgevecht plaatsgevonden aan de grens tussen Albanië en Joegoslavië. De directe aanleiding zou een wapensmokkel zijn geweest en het leger van de FRJ moest er aan te pas komen om de zaak te onderzoeken. De FRJ beschuldigt de Albanese autoriteiten van betrokkenheid. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de FRJ riep de zaakgelastigde van de Albanese ambassade in Belgrado bij zich en diende een diplomatiek protest in, waarin gewaarschuwd werd voor ongewenste consequenties. Ook op 19 april zou er geschoten zijn aan de grens. De Joegoslavische minister van Defensie, Pavle Bulatovic, heeft op 20 april Albanië beschuldigd het terrorisme in Kosovo te steunen en aan te sturen op de afscheiding van de provincie. Als grond voor deze stelling verklaarde de minister dat Albanië weigert aan een gezamenlijke commissie deel te nemen die grensincidenten moest onderzoeken. Volgens Albanië zou er namelijk sprake zijn van provocaties van de Joegoslavische strijdkrachten (VJ). De Servische TV stelde op 18 april dat in Albanië al sinds 1990 trainingskampen voor terroristen bestaan en dat sommige "buitenlandse diensten" het terrorisme in Kosovo steunen om Joegoslavië te destabiliseren. Met name Duitsland en Turkije werden in dit opzicht genoemd. Alle activiteiten zouden een NAVO-interventie tot doel hebben.

Het is de derde keer in drie weken dat de Albanese zaakgelastigde, Florian Nova, een diplomatiek protest in handen krijgt. Begin april werd ook al tegen een grensincident geprotesteerd en op 15 april werd geprotesteerd tegen het feit dat een jonge Albanese de FRJ-vlag van de Joegoslavische ambassade in Tirana verwijderde. Terwijl de relaties tussen Albanië en de FRJ sedert de Kreta-top (november 1997) juist leken te ontdoeien, hebben ze in de afgelopen weken weer een terugslag gehad. Deze had met name te maken met de recente onlusten in Noord-Albanië (Montenegrijnse staatsburgers werden hiervan beschuldigd) en het Servische optreden in Kosovo. Gezien aantal en ernst van de incidenten in de laatste weken, begint de grens vergelijkingen te krijgen met die tussen Turkije en Irak. Met name het onvermogen (onwil ?) van Albanië om haar grens effectief te controleren lijkt hiervan de voornaamste oorzaak.

Door dit soort incidenten kan de VJ in toenemende mate betrokken raken bij de problemen in Kosovo. Weliswaar ressorteren ook de grenstroepen onder het ministerie van Defensie, maar als ook reguliere VJ-eenheden assistentie moeten verlenen bij de grensbewaking, kan dit een escalerende werking hebben. Bovendien kan het ertoe leiden dat ook Montenegrijnse deinstplichtigen, in weerwil van het streven van de Montenegrijnse leiding, in Kosovo worden ingezet. Anderzijds kan dit ook voor de FRJ ongewenste gevolgen hebben, want Albanië kan deze grensincidenten aanwenden om versterkt aan te dringen op een internationale troepenmacht aan haar zijde van de grens, iets waar de Nano-regering al langere tijd voor ijvert. Indien de huidige trend van grensincidenten zich voortzet, zal straks aan de grens mogelijk een VJ-troepenmacht richting een internationale troepenmacht (op z'n minst waarnemers) staan te kijken.

Kroatië

Tudjman noemt terugkeer Serviërs destabiliserende factor

Tudjman heeft op 14 april tijdens een ontmoeting met een aantal prominente buitenlandse ambassadeurs gesteld dat de massale terugkeer van Serviërs tot destabilisatie van Kroatië kan leiden, omdat zij weer geneigd zouden zijn naar opstandelingen en aanhangers van de groot-Servische gedachte te luisteren. Bovendien herinnerde hij eraan dat na de Kroatische "bevrijding" van het grondgebied grote aantallen Serviërs zijn gevlucht, ondanks zijn oproep om te blijven. Ook stelde hij dat vele Kroaten die uit Bosnië-Herzegovina zijn gevlucht, hun leven niet zeker zijn in hun oorspronkelijke woonplaatsen, en er derhalve de voorkeur aan geven om op hun huidige verblijfplaats te blijven. Deze uitspraken lijken op zijn minst op gespannen voet te staan met eerdere verklaringen dat iedere Serviër die terug wil keren naar Kroatië welkom is, mits hij of zij de Kroatische wetten erkent. In feite pleit Tudjman voor handhaving van de status quo, waarin slechts een handjevol Serviërs in Kroatië achterblijft. Eigenlijk geeft hij ook ten dele zijn programma

weer voor Bosnië-Herzegovina, en dat ook neerkomt op handhaving van de status quo: de Kroaten in Bosnië dienen te blijven waar zij zijn, evenals zij die naar Kroatië zijn gevlucht. Dat de aanwezigheid van laatstgenoemde groep de belangrijkste hinderpaal is voor de terugkeer van Serviërs naar Kroatië, omdat zij zich vaak bevinden in voormalig Servische woningen, verkiest Tudjman niet te noemen. Zijn openlijke afstand van het streven naar herstel van de vooroorlogse etnische verhoudingen in zijn eigen land én in het buurland is vermoedelijk een gevolg van de recente internationale kritiek op de Kroatische rol in het Bosnische vredesproces.

Macedonië

Etnische Albanese uit parlement

De meest nationalistische oppositiepartij van de etnische Albanese in Macedonië, de DPA, heeft aangekondigd dat alle gekozen vertegenwoordigers van die partij zich op alle bestuursniveaus zullen terugtrekken. Aanleiding is het feit dat de burgemeester van Gostivar, een in het westen gelegen en vooral door etnische Albanese bewoonde stad, tot zeven jaar cel is veroordeeld als gevolg van zijn streven de Albanese vlag te gebruiken. De DPA kondigde bovendien overal in het land protestdemonstraties te zullen organiseren tegen deze "politieke" uitspraak. De DPA vormt binnen het Macedonisch parlement de oppositie, maar neemt op lokaal niveau in een groot aantal gemeentes deel aan de gemeentebesturen. In dit licht is de aankondiging van de DPA daarom een significante ontwikkeling, zij het een voorspelbare gezien eerdere handelingen en uitlatingen. DPA-leider Xhaferri boycot al geruime tijd het parlement en ook zijn volgelingen verlaten met regelmaat uit protest de volksvertegenwoordiging. De veroordeling van de burgemeester en de reactie van de DPA volksvertegenwoordigers vormt een nieuwe stap in de voortdurende etnische polarisatie in Macedonië. De Albanese voelen zich gediscrimineerd, terwijl de meeste etnische Macedoniërs vinden dat aan de Albanese juist te veel concessies worden gedaan. Tot op heden zijn de meeste bestuursorganen, zeker op centraal niveau, samengesteld uit relatief gematigde Macedoniërs (SDSM) én Albanese (PDP), maar de stap van de DPA wijst erop dat deze samenwerking vanuit Albanese zijde steeds meer onder druk komt te staan. De meer nationalistische stromingen aan beide zijden staan te trappelen van ongeduld om het roer over te nemen, bijvoorbeeld bij de parlementsverkiezingen die later dit jaar voorzien zijn. In samenhang met de diepe sociaal-economische crisis waaronder Macedonië reeds jarenlang gebukt gaat, is de stabiliteit van het land in ernstig gevaar.